

Op zoek naar zet voor aankomend stal

meel seizoen

Met iedere regendruppel slonk de paniek over de ruwvoervoorraad. De situatie verschilt sterk van bedrijf tot bedrijf, maar ondanks de extreme droogte van afgelopen zomer is er in Nederland en Vlaanderen geen sprake van een nijpend gebrek aan ruwvoer. Met dank aan kleinere veestapels en de buffers die nog aanwezig waren. Met name de mais heeft wel sterk geleden onder het vochttekort. De voederwaarde zal vaak tegenvallen en zetmeel wordt een knelpunt in veel rantsoenen.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Als je mij afgelopen voorjaar had voorspeld dat we nu vaak nee moeten verkopen, had ik je niet geloofd', denkt Bart Grob van bijproductenleverancier Duynie. Hij kijkt terug op hectische maanden. 'Tot half juli hadden we te maken met een duidelijk biedende markt. De voorraden ruwvoer waren ruim en er was al een goede eerste snede gras gewonnen. De tweede snede was weliswaar van iets mindere kwaliteit, maar het volume was nog wel voldoende', schetst de commercieel manager de situatie op dat moment. 'In de tweede helft van juli sloeg binnen een paar dagen de stemming om naar een sterk vragende markt voor bijproducten. Daarna stond de telefoon bij ons wekenlang niet meer stil', herinnert Grob zich. 'Een deel van de vraag was ongetwijfeld ingegeven door de emotie van het moment. Maar nu de rust is weergekeerd, hebben we nog steeds te maken met een unieke situatie. We hanteren voor een groot deel van onze producten kortingen en wachtlijsten', geeft hij aan. 'Op deze schaal heb ik dat nog niet eerder meegemaakt.'

Naast de grote vraag speelt ook de onzekerheid over het aanbod van bijproducten een belangrijke rol in de hectische handel. 'We houden bijvoorbeeld rekening met een dertig procent lagere oogst van consumptieaardappelen. Daarom hebben we

onze vaste afnemers moeten laten weten dat we maar 70 procent van de bestelde aardappelstoomschillen gegarandeerd kunnen leveren', geeft Grob als voorbeeld. Het aanbod van perspulp – het meest gevoerde bijproduct in de melkveehouderij – is volgens hem ook nog uiterst onzeker. 'Voorzichtige schattingen gaan uit van een bietenoogst die rond het vijfjarige gemiddelde ligt. Maar door de grote variatie tussen percelen laat de landelijke opbrengst zich lastig voorspellen. De campagne komt sowieso al later op gang dan gepland. Voorlopig hebben we ook voor de levering van perspulp dan ook nog een lange wachtlijst.'

Het verhaal van Grob tekent het verloop van het groeiseizoen in Nederland en Vlaanderen, waarin extremen zich opstapelden en records sneuvelden.

Geschrokken van voederwaarde

Eind augustus was in regio's in Belgisch Noord-Limburg en rond Antwerpen bijvoorbeeld al meer dan 70 procent van de maïs van het land. 'We hebben de oogst van een aantal van deze verdroogde percelen laten analyseren en zijn geschrokken van de voederwaarde. Die bleek gemiddeld niet hoger dan 750 vem met nauwelijks of geen zetmeel. Tegelijkertijd beloofden veel percelen in Oost-

Paul Hazenberg: 'Komende winter proberen we ruwvoer te besparen waar dat kan'

De buffer die Paul Hazenberg in de afgelopen groeizame jaren had opgebouwd, gaat er komend stalseizoen doorheen. 'Als we volgend jaar weer een droge zomer krijgen, hebben we echt een probleem', stelt de melkveehouder.

In het Brabantse dorpje De Moer heeft hij in maatschap met zijn vrouw Ingrid een bedrijf met een honderdtal melkkoeien – gemiddelde productie 9500 kilo melk – en vijftig

stuks jongvee op 47 hectare zandgrond. 'We proberen komende winter dan ook ruwvoer te besparen waar dat kan', zo geeft hij aan. Het gras in de huiskavel is inmiddels weer goed aan de groei. 'We hebben dit zes keer beregend en het daarmee groen kunnen houden. Ik verwacht dat we nog wel twee sneden kunnen maaien', geeft Hazenberg aan. Dat gras is welkom. Zijn maïs kon hij niet beregenen. Half augustus is een perceel van 3 hectare met nauwelijks kolven al gehakseld. Van de overige 12 hectare – waarvan een deel wordt geteeld door een akkerbouwer – verwacht de veehouder nog een opbrengst van rond de 40 ton per hectare. 'Deze maïs staat op wat lagere grond. De kolf lijkt aardig ontwikkeld, maar het is afwachten wat de voederwaarde zal zijn.'

Op dit moment krijgen de koeien nog weidegang, maar het stalseizoen voor komende

winter heeft Hazenberg in grote lijnen al op papier. Het zal (op basis van droge stof) bestaan uit: 6 kg snijmaïs, 7,5 kg graskuil, 1,5 kg geplette tarwe, 1,5 kg balansmeel en 2 kg Proti+. Dit laatste is een energie- en eiwitrijk bijproduct dat krachtvoer vervangt. 'Maar het vervangt ook ruwvoer en dat komt me nu goed uit', vertelt de melkveehouder. 'Als het wat betreft de voederwaarde kan, probeer ik nog een kilo stro bij te mengen. Dat is goed voor de herkauwactiviteit, de gezondheid van de koeien en de benutting van het rantsoen. En het scheelt weer gras en maïs.' De grove derde snede die Hazenberg in juli nog won, is apart ingekuuld en wordt nu gevoerd aan het jongvee en de droge koeien. 'Begin december is deze kuil op en ik overweeg om daarna een rantsoen van gerstestro en Proti+ te gaan voeren. 'Ik heb daar goede ervaringen mee. Het is een mooi alternatief bij een tekort aan ruwvoer.'

Veel (onbestendig) eiwit in de eerste snede

Als gevolg van de kou in het vroege voorjaar kwam de grasgroei dit jaar traag op gang. Vanaf half april schoot de temperatuur echter omhoog. Hierdoor kon alsnog een goede eerste snede worden gewonnen. De aprilkuilen bevatten gemiddeld ongeveer 950 vem en in de kuilen die in de eerste helft van mei zijn gewonnen, ligt de voederwaarde rond de 920 vem.

De verteerbaarheid van het voorjaarsgras is dit jaar lager dan vorig jaar, maar komt wel overeen met het gemiddelde van de laatste jaren. Het ruweiwitgehalte is relatief hoog met 184 gram per kilo droge stof. Op veel percelen was de tijd tussen bemesten en oogsten kort. Hierdoor bevatten de vroege kuilen vaak veel onbestendig eiwit. Ook de hoge nitraatgehalten vormen een aandachtspunt.

Koen van Loon, adviseur rundvee bij Agrifirm:
‘Doe geen concessies aan de kwaliteit van het melkveerantsoen. Daar hou je nog lang last van’

en West-Vlaanderen op dat moment echter nog een prima oogst’, geeft Gunter Van Parys, verkoop leider rundveevoeding bij Aveve, een beeld van de uitersten.

Door het ontbreken van een kolf is ook de opbrengst van verdroogde percelen in veel gevallen gehalveerd, constateert hij. ‘Normaal gesproken is de kolf immers goed voor ongeveer 50 procent van de drogestofopbrengst’, legt Van Parys uit. Een gebrek aan goede mais wordt op melkveebedrijven in Vlaanderen extra hard gevoeld omdat het energierijke voedermiddel in veel gevallen de hoofdmoot vormt van het rantsoen. Een klein lichtpuntje ziet Van Parys daardoor echter ook. ‘Door het lage zetmeelgehalte zal de mais relatief wat meer eiwit bevatten. Al met al zal er minder eiwitaanvulling nodig zijn om maisrantsoenen in balans te brengen.’

Grote voorraden en minder dieren

In Nederland lijken veehouders in het oostelijk zandgebied het zwaarst getroffen door de droogte. De mogelijkheden om te beregenen zijn er vaak beperkt. In Twente bijvoorbeeld komt naar schatting een derde van de bedrijven dit jaar ruwvoer tekort.

‘In Brabant en Limburg kunnen veel melkveehouders beregenen en ze zijn gewend om snel in te spelen op dreigende vochttekorten. De mais die dit jaar is beregend, haal je er direct uit’, vertelt Ralph Sommers van Voergroep Zuid. De rundveespecialist ziet in zijn werkgebied in Oost-Brabant en Midden-Limburg een grote variatie in maisopbrengst en kwaliteit. Daarbij missen veehouders ook nog twee sneden gras.

Toch is er volgens Sommers, die met veel klanten inmiddels de ruwvoerpositie in beeld heeft gebracht, in Zuid-Nederland gemiddeld genomen geen sprake van een

tekort aan ruwvoer. ‘Veel bedrijven hadden aan het begin van het seizoen nog grote voorraden en door de beperkingen van het fosfaatrechtstelsel is de omvang van de veestapel merkbaar kleiner dan de laatste jaren. Bovendien is er in de regio een behoorlijk aanbod van mais van stoppende veehouders die mais zijn blijven telen voor de verkoop. Ten slotte komt veel mais die bestemd was voor ccm, wegens onvoldoende kolfzetting, als snijmais in de handel’, schetst hij, eind augustus, de situatie.

Overigens geeft Sommers – net als veel van zijn collega’s – veehouders het advies om dit jaar niet ongezien mais aan te kopen. ‘Normaal gesproken is de voederwaarde van mais behoorlijk constant en voorspelbaar, maar dit jaar is de variatie enorm groot en moeilijk in te schatten.’

Stro en brok als alternatief

Ook Koen van Loon is de laatste weken druk geweest met het opmaken van de ruwvoerbalans voor veehouders in Midden-Brabant. ‘Ze zullen interen op hun voorraden, maar de meesten komen de winter wel door’, stelt de adviseur rundvee bij Agrifirm vast. Dit neemt niet weg dat hij met een groot aantal klanten alternatieven doorspreekt om het beperkt aanwezige ruwvoer zo goed mogelijk in te zetten. ‘Een bewezen en betrouwbare strategie om ruwvoer te besparen is het voeren van een rantsoen van stro en brok aan het oudere jongvee en eventueel de droge koeien. Akkerbouwers hebben dit jaar weinig stro verhakseld, dus aanbod is er genoeg. En de kwaliteit is als gevolg van het droge weer uniform uitstekend’, zo schetst hij een van de opties. Ook Gerrit Bossink, die als specialist rundveehouderij

Nauwelijks zetmeel in vervroegd geoogste mais

Mais die vervroegd is geoogst als gevolg van een achterblijvende ontwikkeling, heeft een lage voederwaarde. Dit blijkt uit de eerste kuiluitslagen van onderzoekslaboratorium Eurofins. Omdat deze mais geen of nauwelijks kolven heeft, is het zetmeelgehalte met 0 tot 80 gram per kilo bijzonder laag. De voederwaarde valt dan ook tegen met 850 tot ruim 900 vem bij een drogestofgehalte van 20 tot 30 procent. Wel bevat deze mais veel suikers: 130 tot 150 gram. Het product zal naar verwachting dan ook smakelijk zijn en goed geconserveerd worden.

voor ForFamers werkzaam is in Twente, ziet de inpassing van stro als een goede mogelijkheid om een tekort aan ruwvoer op te vangen. Hij schat dat veehouders in zijn werkgebied dit jaar gemiddeld zo'n drie ton droge stof aan gras missen. 'Groter nog is de schade in de mais', geeft hij aan. 'Waar in 2017 de opbrengst gemiddeld nog ruim 16 ton droge stof per hectare was, houden we nu rekening met een gemiddelde van hooguit 12 ton. Daarbij is de variatie tussen percelen groot. In sommige gebieden is meer dan een kwart van de mais kolfloos. En ook van de mais die wel een kolf heeft, is het nog maar afwachten hoe de voederwaarde gaat uitpakken', stelt de adviseur voorzichtig.

'Koop bewust', adviseert Bossink zijn klanten. 'Goede mais aankopen is zeker een optie, maar matige mais is snel te duur. Als het niet lukt om mais met goede analyses aan te kopen, loont het om te kijken naar alternatieven. Het is echt niet zo dat je niet kunt melken zonder een flinke portie snijmais in het rantsoen', aldus Bossink. Zo heeft hij al kloppende rantsoenen doorgerekend waarin enkele kilo's snijmais zijn vervangen door een combinatie van stro en maismeel.

Maismeel veel gevraagd

De adviseurs wijzen ook op de mogelijkheden om een deel van het ruwvoer te vervangen door vochtige voeder-

René Berning: 'Toen de droogte inviel, ging het hard'

De droogte zorgt op het bedrijf van Irma en René Berning uit het Overijsselse Beuningen dit jaar voor een stijging van de kostprijs van zeker twee cent per kilo melk. Mais aankopen moeten de Twentse veehouders altijd, maar in juli zagen ze al aankomen dat ze het dit jaar niet zouden redden met de 9 hectare waarover ze vaste afspraken hadden gemaakt.

'We zijn vroeg in het voorjaar gaan weiden en konden daardoor maar 18 hectare eerste

snede winnen. Daarbij was de voorraad graskuil al beperkt', geeft René Berning aan. 'Toen de droogte inviel, ging het hard en dreigden we al snel de eerste snede van dit jaar aan te moeten spreken. We hebben een deel van het grasland nog wel berekend, maar konden het eigenlijk niet voorblijven. De koeien hebben uiteindelijk ruim drie weken op stal gestaan', vertelt hij.

De maatschap houdt 95 melk- en kalfkoeien en 30 stuks jongvee op 40 hectare land. Het rollende jaargemiddelde ligt op ongeveer 8500 kg melk met 4,30% vet en 3,57% eiwit. Half juli kochten de veehouders 80 balen kuilgras. 'De kwaliteit is goed en de prijs was toen nog redelijk', vertelt Berning. 'Dat was een goede beslissing. De gehalten stonden in de hete zomermaanden wel onder druk, maar we hebben de liters goed op peil kunnen houden. We voeren nu nog steeds van deze balen, want het aanbreken van onze eigen kuil van de eerste en tweede snede

willen we zo lang mogelijk uitstellen', geeft hij aan. Om een indruk te krijgen van de mais heeft de veehouder kolven gewogen. Van de 4 hectare eigen mais waren de opbrengst en de kwaliteit, met een gemiddeld kolfgewicht van 130 gram, zeer matig. Het gewas bij de akkerbouwer was met kolven tot wel 240 gram veel beter. 'In Duitsland hebben we nog 3 hectare met kolven van 200 gram kunnen aankopen', vult hij aan. Om de voorraad graskuil nog wat langer uit te kunnen smeren voert Berning vanaf half augustus ook Feedmix Ruwvoer. Dit natte en stapelbare bijproduct is rijk aan goed verteerbare ruwe celstof. 8 kilo product vervangt 3 kilo droge stof uit ruwvoer. 'Ik investeer liever in de aankoop van goed voer dan dat ik toegeef op de productie, gezondheid en vruchtbaarheid van de koeien', verklaart de veehouder zijn strategie. 'Van beknipten wordt de schade door de droogte alleen nog maar groter.'

Droogte al merkbaar in graskuilen van tweede snede

Graskuilen van de tweede snede bevatten dit jaar gemiddeld 860 tot 880 vem, zo blijkt uit de analyses van Eurofins. In de kuilen die na half juli zijn gewonnen, is de voederwaarde gemiddeld zelfs royaal minder dan 850 vem. De verklaring voor deze lage voederwaarden is de droogte die in deze periode al zijn intrede deed. Hierdoor is veel gras versneld in de aar geschoten met een sterke verlaging van de verteerbaarheid tot gevolg. De weersomstandigheden komen ook tot uitdrukking in het drogestofgehalte. Dit loopt in de kuilen van begin juli op richting de 60 procent.

Gerrit Bossink, specialist rundveehouderij bij ForFarmers: **‘Je kunt ook goed melken met wat minder snijmais in het rantsoen’**

middelen met merknamen als Proti+, Sodagrain en Feedmix Ruwvoer. Ook de traditionele energierijke bijproducten als perspulp en aardappelproducten zijn deze winter in veel rantsoenen een goede aanvulling op de tekorten aan energie uit mais, al blijft de beschikbaarheid hiervan voorlopig naar verwachting wel een knelpunt.

Alle voerleveranciers bieden daarnaast speciaal samengestelde krachtvoermengsels aan die ruwvoer kunnen vervangen. Deze mixen bevatten rustig verterende ruwe celstofrijke grondstoffen, zoals sojahullen en palmpitschilfers. ‘Het voordeel van het inpassen van deze mixen is dat ze in de meeste gevallen een positief effect hebben op de voederwaarde van het totale rantsoen. Dat is met de lagere energie-inhoud van de mais vaak geen overbodige luxe’, constateert Gunter Van Parys van Aveve. ‘Daarbij zal in veel gevallen het basisrantsoen sowieso moeten worden aangevuld met krachtvoerders die glucogene energie leveren om het tekort aan zetmeel aan te vullen’, stelt de verkoopleider vast.

De vraag naar maismeel is de laatste maanden bijvoorbeeld sterk gestegen. Als gevolg van de hoge graanprijzen is ook maismeel op dit moment stevig geprijsd. Maar het is een product dat wereldwijd wordt verhandeld en met een recordoogst van mais in de Verenigde Staten lijkt het niet aannemelijk dat dit zetmeelrijke voedermiddel nog veel duurder zal worden.

Voederwaardeprijs leidend

Ruwvoertekorten zijn in zijn werkgebied niet of nauwelijks aan de orde. Toch kijkt ook Hugo Groeneveld, rundveespecialist van Agrifirm in Noord- en Zuid-Holland, met veel veehouders naar een alternatieve invulling van het rantsoen dat ze normaal gesproken voeren.

‘Ook veehouders in de klei- en veengebieden moeten inspelen op de beperkte beschikbaarheid en hogere prijzen van voedermiddelen’, legt hij uit. ‘Ik adviseer mijn klanten om bij het nemen van aankoopbeslissingen te blijven kijken naar de voederwaardeprijs. Door het relatief dure graan ligt de voederwaardeprijs voor energie nu op een hoog niveau. Goede snijmais is flink aan de prijs. Maar afgezet tegen de voederwaarde is de aankoop financieel vaak nog steeds interessant.’

Een aspect dat daarbij volgens de rundveespecialist nog wel eens over het hoofd wordt gezien, is voeropname.

‘De kunst is om de koeien te verleiden om zo veel mogelijk te vreten, juist als het ruwvoer door de groeiomstandigheden van iets mindere kwaliteit is’, stelt hij. ‘Daarom is het verstandig om smakelijkheid mee te laten wegen bij de aankoop van voedermiddelen. Bovendien wijs ik veehouders er vaak op om goed te blijven kijken naar de pensvulling van hun koeien. Als die niet optimaal is, wordt het tijd om aanpassingen te doen. Want als koeien een rantsoen graag vreten, valt de productie niet snel tegen’, is zijn ervaring.

Geen concessies aan kwaliteit

Hoewel ieder zijn eigen accent legt, zijn de voerspecialisten het over één ding roerend met elkaar eens. Het is niet verstandig om concessies te doen aan de kwaliteit van het melkveerantsoen om voerkosten te besparen.

‘Een lagere productie kun je eventueel nog accepteren, maar koeien niet optimaal voeren gaat ook ten koste van de weerstand en vruchtbaarheid’, verwoordt Koen van Loon zijn visie en die van zijn collega's. ‘Daar hou je nog heel lang last van en dat kost uiteindelijk meer dan nu investeren in de aankoop van goed voer.’